
ТЕОРІЯ, ІСТОРІЯ ТА ПРАКТИКА ЖУРНАЛІСТИКИ

УДК 007:304:655

DOI 10.32840/cpu2219-8741/2022.3(51).3

В. В. Брадов

доктор філософії (PhD), доцент
доцент кафедри мовної підготовки та соціальних комунікацій
e-mail: v.bradov@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2538-9078
Державний податковий університет
вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська обл., Україна, 08205

МЕДІА ТА ВІЙНА: РОЛЬ І МІСЦЕ РОСІЙСЬКИХ ЗМІ В ЗБРОЙНІЙ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

Мета дослідження – визначення особливостей ролі й місця російських масмедіа в реалізації агресивної політики РФ проти України.

Методологія дослідження. Для досягнення мети використано такі методи: моніторингу, групування розрізнених даних, аналізу, синтезу, порівняння – для визначення особливостей формування медіапростору РФ і їх впливу на місце та роль ЗМІ в реалізації державної політики; експертний і контент-аналіз – для визначення характерних рис матеріалів російських масмедіа та їх сучасної спрямованості; узагальнення – для формування висновків стосовно використання медіа як інструменту злочинної влади.

Результати. Визначено вплив особливостей формування сучасного медіапростору РФ на роль і місце ЗМІ в реалізації політики владної верхівки; узагальнено картину участі російських масмедіа спочатку в гібридній війні проти України, а потім – під час відкритого збройного вторгнення з боку країни-агресора. Наявні факти дають можливість однозначно конкретизувати місце масмедіа у структурі сьогоденного суспільно-політичного укладу РФ не як суспільного інституту, а навпаки – важливої складової реалізації злочинних задумів керівництва країни-агресора. На сучасному етапі російські ЗМІ розглядаються та використовуються владою як механізм здійснення агресивних планів Кремля щодо незалежної України.

Новизна. У визначенні особливостей практики перетворення соціального інституту масмедіа в передавальний механізм рішень влади та використання його як інструменту реалізації її злочинної зовнішньої політики.

Практичне значення полягає в тому, що отримані результати можуть бути використані для подальших наукових розвідок проблематики функціонування медіа в умовах сучасних збройних конфліктів і війн.

Ключові слова: медіа, влада, патерналізм, гібридна війна, країна-агресор.

I. Вступ

Не буде великим відкриттям твердження, що засоби масової інформації, незважаючи на природне прагнення до незалежності, на певних етапах свого розвитку, як громадського інституту, тяжіють до владних структур. Це така собі «дитяча хвороба» на шляху до справжньої свободи та демократії, і проходить вона в різних медійних спільнотах по-різному. Медіасфера кожного окремо взятого суспільства долає цей період несхоже на інших, можна навіть сказати – самобутньо, з тільки їй характерними особливостями. І не всім вдається подолати цю «хворобу» без хронічних наслідків і суттєвих втрат.

У пострадянський період паростки демократії в медіасфері Росії, якщо й пішли на зріст, то не надовго. Дуже скоро з різних причин: чи то під тиском процесу «боротьби влади за владу», чи то через незвичність функціонування в нових умовах і неспроможність самостійно долати кризові явища, якими час від часу обдаровував довгоочікуваний вільний ринок, але в надрах російського професійного медіасередовища почало формуватися своєрідне бачення варіанта подальшого

свого розвитку. Мова пішла про співпрацю із чинною владою на кшталт взаємопідтримки: засоби масової інформації виступають посередниками між суспільством та владою і за це отримують від останньої певні блага, в першу чергу – економічні [1, с. 31–33].

У Росії крок за кроком гарні наміри вибудувати рівноправні відносини масмедіа та влади набули вигляду звичайного патерналізму – системи відносин, побудованої на принципі своєрідної опіки, коли влада безальтернативно бере на себе керівну роль щодо масмедіа як соціального інституту, виявляючи при цьому певну турботу про їхнє благо [2]. Усе закінчилося досить прозаїчно: на основі патерналістських підходів у РФ було здійснено модернізацію медіасфери з переобладнанням соціального інституту масмедіа в передавальний механізм рішень влади з метою використання його як інструменту реалізації її внутрішньої та зовнішньої політики.

Війна РФ проти України, розпочата у 2014 р. у гібридній формі, а з 24 лютого 2022 р. – вже як відкрите збройне вторгнення, актуалізує дослідження особливостей практики перетворення соціального інституту масмедіа на злочинний інструмент влади.

II. Постановка завдання та методи дослідження

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей ролі й місця російських масмедіа в реалізації агресивної збройної політики РФ проти України.

Для досягнення мети використано такі методи: моніторингу, групування розрізаних даних, аналізу, синтезу, порівняння – для визначення особливостей формування медіапростору РФ і їх впливу на місце та роль ЗМІ в реалізації державної політики; експертний і контент-аналіз – для визначення характерних рис матеріалів російських масмедіа та їх сучасної спрямованості; узагальнення – для формування висновків стосовно використання медіа як інструменту злочинної влади.

Джерельну базу наукової розвідки становить емпіричний матеріал, отриманий безпосередньо автором у ході моніторингу, спостереження й вивчення ситуації протягом 2014–2022 рр.

III. Результати

Аналіз формування медіапростору РФ дає можливість стверджувати, що для вирішення питання перетворення масмедіа на керований механізм впливу на суспільство російська влада протягом десятиліть на державному рівні використовує всі доступні їй методи. Проти тих, хто мав відмінну точку зору на місце ЗМІ в житті суспільства та намагався триматися незалежної позиції, вона застосовувала багатотисячні штрафи для неугодних редакцій, арешти й сфабриковані кримінальні справи для окремих журналістів, введення значних обмежувальних законодавчих норм для певних сегментів медіа [3]. Для тих же, хто прийняв пропонований владою на безальтернативній основі формат відносин, а таких виявилася більшість, працювала й працює політика заохочень.

Останні десятиліття вона проявляється у вигляді постійної фінансової підтримки владою масмедіа через надання їм різноманітних пільг та щорічної роздачі ЗМІ частки бюджетного грошового пирога. Це робиться відкрито, з відвертим заохоченням редакцій реалізовувати «соціально значущі проєкти за пріоритетними напрямками державної політики». Так, у бюджеті на 2022 р. на подібне фінансування ЗМІ була закладена сума, що дорівнювала понад 111 млрд руб. [4].

Алгоритм облагодіювання лояльних до влади ЗМІ багато в чому схожий. Конкурсна комісія Міністерства цифрового розвитку, зв'язку та масових комунікацій РФ (Мінцифри) збирає заявки від масмедіа на щорічну грошову підтримку і своїм рішенням визначає, кому і скільки треба дати [5]. Майже за тією самою схемою надаються пільги друкованим виданням у період передплатної кампанії. Правда, тут уже інша держструктура – Мінзв'язку та масових комунікацій – вивчає заявки-звернення редакцій газет та журналів і виносить вердикт, хто з них заслуговує знижки на передплатний тариф [6].

Природно, редакції російських засобів масової інформації намагаються щоразу переконливо доводити державним структурам свою «соціальну» значущість, або відданість владі, бо від цього залежить їх фінансове благополуччя як на поточний рік, так і найближчу перспективу. І мова зовсім не йде винятково про якісь літературно-художні, або масмедіа мовою національних меншин. Регулярне бюджетне фінансування отримують і регіональні ЗМІ, і такі монстри, як «Российская газета», «Комсомольская правда», «Московский комсомолец», загальнонаціональні телеканали, інформаційні агенції, мережеві структури. Так, телеканал Russia Today (RT) 2022 р. отримує майже 30 млрд руб., близько 10 млрд – МІА «Россия сегодня», не залишиться також без вливання ТАСС, значні суми пішли на підтримку державного телебачення, тільки бюджет телеканалу «Звезда» становить близько 2 млрд руб. [4].

Враховується й фактор «морального стимулювання». Яскравий приклад – щорічна національна премія «Медіа-менеджер Росії» для керівного складу різних за видами ЗМІ, рекламної та PR-індустрії [7]. При визначенні номінантів важливу роль відводять, зрозуміло, «соціальній відповідальності» очолюваних ними структур, розвитку галузі, досягненням у різних видах медіа, а також визначається їх «вклад у просування російськомовного ЗМІ за межами Росії». За період існування цієї позиції серед номінантів премії часто-густо зустрічаються представники сумнозві-

сного інформаційного агентства Sputnik, MIA «Россия сегодня», епізодично були присутні RTVi та «Комсомольская правда».

Наприкінці квітня, на 64-й день відкритого збройного вторгнення РФ в Україну, в Кремлі відбулася, треба розуміти, дуже приємна для російських медійників зустріч з владою. У Катерининській залі Першого (Президентського) корпусу відповідальний працівник адміністрації президента РФ О. Громов «прикріпив до лацканів піджаків святково одягнених журналістів і на ошатні суكنі журналісток аж понад 40 нагород» [8]. Якщо цитувати далі матеріал із цього приводу, розміщений на сайті «Комсомольской правды», неможливо утриматися, щоб не відтворити ще деякі моменти дійства: «Кожного нагородженого О. Громов по-свійські обіймав... Усіх нагороджених почастиували кремлівським шампанським» [8].

Але в патерналізмі є й зворотний бік. За тим, яку роль російські масмедіа виконують із самого початку агресії РФ проти України, починаючи із захоплення Криму та бойових дій на її сході, можна бачити, що має влада у відповідь на «турботу» про безальтернативно підконтрольні їй ЗМІ. Приховування й виправдування війни проти незалежної держави протягом більше ніж восьми років; дезінформація міжнародної спільноти та введення в оману громадян Росії стосовно подій в Україні; замовчування вчинених російською армією численних військових злочинів, загибелі тисяч мирних жителів та знищення цивільних об'єктів – лікарень, шкіл, житлових будинків; розпалювання ненависті до українського народу, – ось далеко не повний перелік їх заслуг [9].

Факт проведення «головним режисером» подій у Донбасі 2014 р. В. Сурковим інструктивних нарад з керівниками провідних російських масмедіа є вже незаперечним. Головні редактори, генеральні продюсери з'їжджалися до нього в офіс, щоб отримати рекомендації (а точніше – чіткі вказівки), як діяти на наступному етапі захоплення влади в Донбасі, в якому ракурсі висвітлювати псевдореферендуми, які смисли та стереотипи нав'язувати аудиторії на сторінках своїх видань, у телерадіоетері, на мережевих просторах фактично вже окупованих РФ територій України. І потім вони ж, на наступних сходках, звітували, наскільки ефективно виконувалися ці інструктивні побажання, демонстрували свою відданість владі.

Влітку 2014 р., коли більшість місцевих і загальноукраїнських газет уже евакуювали з повзуче захоплених Донецька і Луганська свої редакції й корпункти, а поява сепаратистських видань ще була справою нехай і близького, але завтрашнього дня, містком між антиукраїнськими силами та місцевою аудиторією виступили друковані випуски «Комсомольской правды. Донецк и Луганск» та «Московского комсомольца. Донбасс» [10]. Лише вони виходили регулярно, без збоїв, знайомлячи та привчаючи читачів до нової риторики: «ополченці», «народна армія», «укрофашисти», «бандерівці», «свята русь» тощо.

З того часу телерадіоетер не підконтрольної Україні частини регіону монополюю заповнений аудіовізуальним російським інформаційним продуктом, оскільки українські мовники чисто з технічних причин втратили можливість щось донести аудиторії захоплених сепаратистами при безпосередній підтримці РФ територій.

Щільність радіоетеру (до 30 FM-станцій) забезпечується організаторами завдяки вільному використанню (прямій ретрансляції) контенту майже будь-якого придатного для цього випадку російського аудіо-ЗМІ: чи то московського з «місцевими» новинами, чи то челябінського [10]. Це робиться без будь-яких додаткових угод і узгоджень з правовласниками, бо розуміється як «вклад у спільну справу».

Алгоритм заповнення телеетеру тимчасово окупованих територій російським поглядом на події не набагато відрізняється від радіосегмента, провайдери кабельного ТБ пропонували й пропонують місцевим глядачам безліч каналів, але виключно з пропискою РФ. Для новинного телеконтенту початкового періоду агресії була характерна специфічна особливість: досить часто знімальні групи російських телевізійників опинялися в містах проявів «злодіянь укрофашистів» майже через хвилину 10–15 після чергового артобстрілу житлових кварталів. Або вони, начебто, знали й чекали, що та чи інша стратегічно важлива, з погляду бойових дій, споруда ось-ось буде підірвана зацікавленою стороною, щоб одразу ж звинуватити у «віроломних діях» українських військових. Важко було позбутися враження, що в цьому випадку тележурналісти московських каналів виступали не фіксаторами трагічної події, а навпаки, безпосередніми учасниками її створення.

На етапі початку наступальних дій з боку агресора в Мережі, крім численних діючих, часто з'являлися сайти, які навіть і не намагалися приховати свого призначення – посилити проросійську медійну присутність в інформаційному просторі регіону. Типовим взірцем подібного медіа є інформаційна агенція «Новоросси́я», що має офіційну реєстрацію у Федеральній службі по нагляду у сфері зв'язку, інформаційних технологій і масових комунікацій РФ [11]. У розділі «Про портал» тут без всяких натяків заявлено, що інформагенція почала роботу – не раніше і не пізніше – у 2014 р. «на фоні подій, що розгорталися у Криму, а пізніше на територіях колишніх Донецької і Луганської областей України, яка розпадається». Мета – висвітлення подій, що відбуваються на території «ДНР» і «ЛНР», а також на «тимчасово окупованих маріонетковим кийвським режимом землях історичної Новоросії, Малоросії, Галичини і Волині Закарпатської Русі».

Глобальною своєю місією агенція декларує забезпечення користувачів «якісною патріотичною публіцистикою» про життя на території «руського міра», «простору, об'єднаному загальною культурою, цінностями, історією і мовою», до якого редакція мережевого інформаційного ресурсу поспіхом віднесла й Донбас.

Протягом більше ніж восьми років гібридної війни проти України російські ЗМІ (преса, телебачення, радіомовлення, мережеві медіа) продовжують відпрацьовувати владі її «турботу». В українському національному медіапросторі весь час до безпосередньо відкритого збройного вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 р. легально діяв пул російськомовних, підзвітних своїм головним московським редакціям, видань, серед яких був навіть клон друкованого органу уряду РФ (до літа 2014 р. в Україні на умовах стовідсоткового зовнішнього фінансування виходила урядова «Российская газета», з редакцією у Донецьку, а після окупації регіону – «Неделя», суботній додаток до «РГ», з редакцією в Києві і все на тих же умовах «зовнішнього утримання»).

Видання, що входили до пулу, могли з номера в номер просто грати роль ненав'язливих носіїв мови та культури «руського міра», але в потрібний момент виконували свою місію – донести до української аудиторії російську провладну точку зору на події, що відбуваються в РФ і світі, сформульовану у вигідному для країни-агресора ракурсі.

Або, по-своєму трактуючи поняття свободи слова, принизити перед своєю аудиторією, наприклад, керівництво країни, що законодавчо дала їм право функціонувати в себе. Коментуючи першу зустріч Президента В. Зеленського з його американським колегою, видання «МК в Украине» (після першої хвилі декомунізації було перейменоване у «Медиа курьер в Украине» та, як і раніше, продовжувало виходити під брендовою шапкою «Московского комсомольца») особливо не стримувалося у виразах. Відносини між Україною та США, у трактовці авторів видання, однозначно характеризувалися як «відносини сюзерена та васала», а сенс зустрічі президентів двох дружніх країн зводився до отримання «золотого ярлику», подібно до того, за яким «давні руські князі їздили ... до Золотої орди» [12]. Тут же довірливо повідомлялося, що Президент суверенної держави «намагався вмовити американців на розміщення воєнних баз на території України». Матеріал супроводжувався фотоколажем із цинічним використанням зображення української національної символіки.

І це далеко не одиночний приклад оціночних суджень, якими рясніли публікації видання, коли тема була пов'язана з Україною. Стосовно початку обов'язкового переходу в січні цього року видань із загальнодержавною сферою розповсюдження або на дублювання своїх накладів українською мовою, або на вихід тільки нею, вищезгаданий клон російського «МК» публікує матеріал під рубрикою «Неприродний відбір», в якому в першому рядку зазначено: «Згідно закону про тотальну українізацію...», а далі – повний передрук статті з мережевого медіа того ж пулу «Страна.UA» з розлогими міркуваннями про «хибкість нововведення» та знову ж про «тотальну українізацію» [13]. Можна навести ще кілька заголовків цього самого номера: «Десять кроків від Мінську. Що пропонує Зе по Донбасу і як відреагувала Москва», «Тези Путіна по Україні. Ніякого діалогу з Зеленським не буде», «Привід великої війни: чому Путін зволікає з «планом Б» тощо.

Уже за день до відкритого російського збройного вторгнення видання, яке перебувало на той час у вільному доступу в роздрібній мережі столиці України, переповнено матеріалами антиукраїнської спрямованості, просуванням російського погляду на події, а також риторичними заголовками публікацій типу «Залишився один шлях – в РФ?» (про зрежесовану евакуацію мешканців Донбасу, які опинилися на тимчасово окупованій території, до Росії, з залякуванням наступом ЗСУ), «Україну накрило зустрічним палом» з неоднозначним підзаголовком «Макрон просить Зеленського не починати війну», коментарями псевдоекспертів на кшталт «Чи буде Україна імпортувати хліб?» та про те, що «визнання ДНР та ЛНР є виявом Росією власної волі» [14].

Роль і місце російських масмедіа спочатку в гібридній, а потім у відкритій збройній агресії РФ простежується не тільки у виробництві відповідного пропагандистського контенту, що спотворює дійсність. Створений на тимчасово непідконтрольній Україні території «Л/ДНР» інформаційно-пропагандистський комплекс протягом восьми років зміцнюється кадрами з росЗМІ, їх фахівці проводять майстер-класи для представників сепаратистських видань та телерадіомовників, організовують їх стажування на підмосковних ТБ-каналах. Для посилення управління сепаратистськими телеканалами, створеними на захопленій технічній базі, а також забезпечення їх повної підконтрольності російським кураторам, керівниками теж призначаються заїжджі російські медіафахівці. Сьомоднішній «міністр інформації ДНР» є вихідцем з керівного складу донецької структури «Комсомольской правды».

Напередодні сотого дня повномасштабного вторгнення в Україну адміністрація президента Росії «попросила» редакції державних та провладних ЗМІ «не тиражувати тему 100 днів спеціальної військової операції» та не акцентувати уваги читачів та глядачів на тривалості російського вторгнення, бо це «може змусити росіян замислитися» про його цілі та успішність [15]. І масмедіа відгукнулися. У провладних російських таблоїдах «Комсомольская правда» та «Московский комсомолец» було вказано лише поточну дату, державне інформагентство РФ ТАСС також не акцентувало уваги на тривалості вторгнення, про 100 днів навали не йшлося у випусках новин

на Первом каналі та ТБ-каналі «Россия-1», на головних мережевих сторінках РІА Новості та російськомовної версії Russia Today.

Навіть такий, не зовсім тематично пов'язаний захід, як Петербурзький міжнародний економічний форум, що відбувся в середині червня, влада використала для настанов журналістам. Прессекретар президента РФ анонсував сплановану зустріч свого підопічного з військовими кореспондентами, керівниками інформаційних підрозділів, з «тими, хто керує інформацією та з головними російських ЗМІ. Це і телевізійні канали, і електронні ЗМІ, і інтернет, і газети» [16]. Мета, начебто, не приховувалася – «розставити належні в наш час пріоритети», але, зауважив чиновник, більшу його частину планується провести у закритому режимі. І зустріч таки відбулася, а враховуючи її закритий режим, відомо тільки, що кремлівський очільник «докладно поспілкувався з кореспондентами, які прибули з передової» [16].

Не дивно, що російські масмедіа опинилися в ролі фігурантів санкційного впливу, запровадженого проти країни-агресора міжнародною спільнотою, що логічно в ситуації, коли преса, ТБ, радіо та численні мережеві ресурси однозначно розглядаються сьогодні керівництвом РФ як суб'єкти реалізації його загарбницької зовнішньої політики.

IV. Висновки

У процесі становлення медіасфери РФ у пострадянський період сформувалася значна економічна залежність російських масмедіа від державних владних структур. Маніпулюючи цим, влада поступово скерувала діяльність засобів масової інформації на свою користь.

ЗМІ була відведена значна роль під час подій в Донбасі 2014 р., коли журналісти російських медіа нерідко виступали не об'єктивними фіксаторами факту, а навпаки, безпосередніми учасниками його створення, дезінформуючи при цьому як аудиторію власної країни, так і світову громадськість. У гібридній війні проти України масмедіа країни-агресора виступали й сьогодні виступають незмінною складовою інформаційного фронту.

Отримуючи фінансове забезпечення (у деяких випадках стовідсоткове) від своїх головних редакцій, у національному інформаційному просторі України протягом тривалого часу діяли клони московських видань та медіаструктури, створені в законодавчому полі країни з метою дестабілізації українського суспільства, дискредитації іміджу держави на міжнародному рівні.

На тимчасово окупованих територіях російські медіафахівці активно задіяні у функціонування сепаратистських ЗМІ та інших пропагандистських структур. Вони не тільки створюють відповідний контент, а й виконують організаційні функції.

З початком відкритого збройного вторгнення РФ в Україну і запеклих боїв на її території взаємодія між керівництвом країни-агресора та підконтрольними масмедіа стала ще тіснішою, а управління останніми – ще більш безапеляційним.

Наявні факти дають можливість однозначно конкретизувати місце масмедіа у структурі сьогоdnішнього суспільно-політичного укладу РФ не як суспільного інституту, а навпаки – важливої складової реалізації злочинних задумів керівництва країни-агресора. На сучасному етапі російські ЗМІ розглядаються та використовуються владою в ролі механізму здійснення агресивних планів Кремля стосовно незалежної України.

Для подальшого дослідження видається актуальною наукова розвідка в напрямі створення ефективної протидії розповсюдженню пропагандистських наративів засобами масової інформації країни-агресора.

Список використаної літератури

1. Іваницький В. Л. Трансформація журналістики Росії в умовах становлення отрасли СМІ : автореф. дис. ... д-ра філ. наук : 10.01.10 / МГУ. Москва, 2011. 41 с.
2. Патерналізм. *Вікіпедія*. URL: uk.wikipedia.org/wiki/Патерналізм. (дата звернення: 16.07.2022).
3. 12 редакцій за п'ять лет. Разгоны, блокировки, увольнения главредов: как власть реформировала рынок СМІ. *Медуза*. URL: https://meduza.io/feature/2016/05/17/12-redaktsiy-za-pyat-let?utm_source=email&utm_medium=vecherka&utm_campaign=2016-05-17 (дата обращения: 03.08.2022).
4. Российским СМІ не хватает свободы бюджета. *Коммерсант*. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/5239569?query> (дата обращения: 03.08.2022).
5. Минцифры распределило господдержку для печатных СМІ. *Российская газета*. URL: <https://rg.ru/2022/04/06> (дата обращения: 03.08.2022).
6. Открыт прием заявок на включение в перечень изданий для получения скидки в рамках подприсной кампании на 2018 год. *ГИПП-СППИ*. URL: <http://www.gipp.ru/opennews.php?id=62309> (дата обращения: 25.07.2022).
7. Национальная премия в области медиабизнеса. *Медиа-менеджер России*. URL: <https://www.media-manager.ru/> (дата обращения: 25.07.2022).
8. Николай Дроздов спел в Кремле: «Нам нет преград ни в море, ни на суше...». *Комсомольская правда*. URL: <https://www.kp.ru/daily/27385/4580195/> (дата обращения: 25.07.2022).

9. Конгрес Міжнародної федерації журналістів засудив російську дезінформацію. *Детектор медіа*. URL: <https://detector.media/infospace/article/199833/2022-06-03-kongres-mizhnarodnoi-federatsii-zhurnalistiv-zasudyv-rosiysku-dezinformatsiyu/> (дата звернення: 10.07.2022).
10. Брадов В. В. Трансформація медіапростору регіону в умовах зовнішньої агресії: український аспект. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2018. № 169. VI (29), С. 21–25.
11. Информационное агентство «Новороссия». *Новороссия*. URL: <https://novorosinform.org/> (дата звернення: 11.05.2022).
12. *МК в Україні*. 2021. № 36. 08.09–14.09.
13. *МК в Україні*. 2021. № 52. 29.12–31.12.
14. *МК в Україні*. 2022. № 8. 23.02–01.03.
15. Кремль запретил государственным СМИ «акцентировать внимание» на продолжительности войны. *Медуза*. URL: https://meduza.io/feature/2022/06/02/kreml-zapretil-gosudarstvennym-smi-aktsentirovat-vnimanie-na-prodolzhitelnosti-voyny-eto-proizoshlo-nakanune-100-dney-s-nachala-vmorzheniya?utm_source=telegram&utm_medium=live&utm_campaign=live&fbclid=IwAR0Qf19oC-ZUAQMZFNBFWToV_r-Blk09JMIv5wCO70GoNuF0ok34dIlrCpk (дата звернення: 10.07.2022).
16. Путин встретится с главными редакторами СМИ и фронтовыми корреспондентами. *Российская газета*. URL: <https://rg.ru/2022/06/12> (дата звернення: 25.06.2022).

References

1. Ivanickij, V. L. (2011). *Transformacija zhurnalistiki Rossii v uslovijah stanovlenija otrasli SMI* [Transformation of journalism in Russia in the context of the formation of the media industry]. (Extended abstract of Doctor's thesis). Moskovskij gosudarstvennyj universitet. Moskva [in Russian].
2. Paternalizm [Paternalism]. *Vikipedija*. Retrieved from uk.wikipedia.org/wiki/Paternalizm [in Ukrainian].
3. 12 redakcij za pjat' let. Razgony, blokirovki, uvol'nenija glavredov: kak vlast' reformirovala rynek SMI [12 editions in five years. Dispersal, blocking, dismissal of chief editors: how the government reformed the media market]. *Meduza*. Retrieved from https://meduza.io/feature/2016/05/17/12-redaktsiy-za-pyat-let?utm_source=email&utm_medium=vecherka&utm_campaign=2016-05-17 [in Russian].
4. Rossijskim SMI ne hvataet svobody bjudzhetna [Russian media lacks budgetary freedom]. *Kommersant*. Retrieved from <https://www.kommersant.ru/doc/5239569?query> [in Russian].
5. Mincifry raspredelilo gospodderzhku dlja pechatnyh SMI [The Ministry of Digital Development distributed state support for print media]. *Rossijskaja gazeta*. Retrieved from <https://rg.ru/2022/04/06> [in Russian].
6. Otkryt priem zajavok na vključenje v perechen' izdaniy dlja polučenija skidki v ramkah podpisnoj kampanii na 2018 god [Acceptance of applications for inclusion in the list of publications for receiving a discount as part of the subscription campaign for 2018 is open]. *GIPP-SPPI*. Retrieved from <http://www.gipp.ru/opennews.php?id=62309> [in Russian].
7. Nacional'naja premija v oblasti mediabiznesa [National Media Business Award]. *Media-menedzher Rossii*. Retrieved from <https://www.media-manager.ru/> [in Russian].
8. Nikolaj Drozdov spel v Kremlje: «Nam net pregrad ni v more, ni na sushe...» [Nikolai Drozdov sang in the Kremlin: «We have no barriers either at sea or on land...»]. *Komsomol'skaja pravda*. Retrieved from <https://www.kp.ru/daily/27385/4580195/> [in Russian].
9. Kongres Mizhnarodnoi' federacii' zhurnalistiv zasudyv rosijs'ku dezinformaciju [The Congress of the International Federation of Journalists condemned Russian disinformation]. *Detektor media*. Retrieved from <https://detector.media/infospace/article/199833/2022-06-03-kongres-mizhnarodnoi-federatsii-zhurnalistiv-zasudyv-rosiysku-dezinformatsiyu/> [in Ukrainian].
10. Bradov, V. V. (2018). Transformacija mediaprostoru regionu v umovah zovnishn'oi' agresii': ukrai'ns'kyj aspekt [Transformation of the region's media space in conditions of external aggression: the Ukrainian aspect]. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*, 169, VI (29), 21–25 [in Ukrainian].
11. Informacionnoe agentstvo «Novorossija» [Novorossija News Agency]. *Novorossija*. Retrieved from <https://novorosinform.org/> [in Russian].
12. *Newspaper «MK v Ukraine»* [MK in Ukraine]. (2021, 08.09–14.09) [in Russian].
13. *Newspaper «MK v Ukraine»* [MK in Ukraine]. (2021, 29.12–31.12) [in Russian].
14. *Newspaper «MK v Ukraine»* [MK in Ukraine]. (2022, 23.02–01.03) [in Russian].
15. Kreml' zapretil gosudarstvennym SMI «akcentirovat' vnimanie» na prodolzhitel'nosti vojny [Kremlin bans state-run media from 'focusing attention' on length of war]. *Meduza*. Retrieved from https://meduza.io/feature/2022/06/02/kreml-zapretil-gosudarstvennym-smi-aktsentirovat-vnimanie-na-prodolzhitelnosti-voyny-eto-proizoshlo-nakanune-100-dney-s-nachala-vmorzheniya?utm_source=telegram&utm_medium=live&utm_campaign=live&fbclid=IwAR0Qf19oC-ZUAQMZFNBFWToV_r-Blk09JMIv5wCO70GoNuF0ok34dIlrCpk [in Russian].

16. Putin vstretitsja s glavnymi redaktorami SMI i frontovymi korrespondentami [Putin to meet with chief media editors and front-line correspondents]. *Rossijskaja gazeta*. Retrieved from <https://rg.ru/2022/06/12> [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 15.08.2022.

Received 15.08.2022.

Bradov V. Media and War: the Role and Place of Russian Media in Russian Armed Aggression Against Ukraine

The purpose of the research is to determine the specifics of the role and place of the Russian mass media in the implementation of the aggressive policy of the Russian Federation against Ukraine.

Research methodology. To achieve the goal, the following methods were used: monitoring, grouping of disparate data, analysis, synthesis, comparison – to determine the peculiarities of the formation of the media space of the Russian Federation and their impact on the place and role of mass media in the implementation of state policy; expert and content analysis – to determine the characteristic features of Russian mass media materials and their current orientation; generalization – to form conclusions regarding the use of media as a tool of criminal power.

The results. The impact of the peculiarities of the formation of the modern media space of the Russian Federation on the role and place of the mass media in the implementation of the policy of the ruling elite is determined; summarizes the picture of the participation of the Russian mass media first in the hybrid war against Ukraine, and then during the open armed invasion by the aggressor country. The available facts make it possible to unequivocally specify the place of the mass media in the structure of today's social and political structure of the Russian Federation not as a public institution, but on the contrary – as an important component of the implementation of the criminal plans of the leadership of the aggressor country. At the current stage, the Russian mass media are considered and used by the authorities as a mechanism for the implementation of the aggressive plans of the Kremlin regarding independent Ukraine.

Novelty. In determining the peculiarities of the practice of transforming the social institution of the mass media into a transmission mechanism of the government's decisions and using it as a tool for the implementation of its criminal foreign policy.

The practical significance lies in the fact that the obtained results can be used for further scientific investigations of the problems of media functioning in the conditions of modern armed conflicts and wars.

Key words: media, power, paternalism, hybrid war, aggressor country.

Bradov W. Media i wojna: rola i miejsce rosyjskich massmediów w zbrojnej agresji Rosji przeciwko Ukrainy

Celem badania występuje określenie specyfiki roli i miejsca rosyjskich massmedia w realizacji agresywnej polityki Federacji Rosyjskiej przeciwko Ukrainy.

Metodologia badania. Dla osiągnięcia celu wykorzystano następujące metody: monitoring, grupowanie odmiennych danych, analiza, synteza, porównanie – w celu określenia specyfiki kształtowania się przestrzeni medialnej Federacji Rosyjskiej oraz ich wpływu na miejsce i rolę środków masowego przekazu w realizacji polityki państwa; analiza ekspercka i kontent-analiza – dla określenia charakterystycznych cech rosyjskich materiałów massmedia oraz ich nowoczesnej orientacji; uogólnienie – dla formowania wniosków dotyczących wykorzystania mediów jako narzędzia władzy przestępczej.

Wyniki. Określono wpływ specyfiki kształtowania się współczesnej przestrzeni medialnej Federacji Rosyjskiej na rolę i miejsce środków masowego przekazu w realizacji polityki elity rządzącej; uogólniono obraz udziału rosyjskich massmedia najpierw w wojnie hybrydowej z Ukrainą, a następnie podczas otwartej inwazji zbrojnej państwa-agresora. Dostępne fakty pozwalają jednoznacznie skonkretyzować miejsce środków masowego przekazu w strukturze dzisiejszego społeczno-politycznego układu Federacji Rosyjskiej nie jako instytucji społecznej, lecz przeciwnie – jako ważnego elementu realizacji zbrodniczych planów przywództwa państwa-agresora. Na obecnym etapie rosyjskie środki masowego przekazu są traktowane i wykorzystywane przez władze jako mechanizm realizacji agresywnych planów Kremla wobec niepodległej Ukrainy.

Nowość naukowa. Przy określeniu specyfiki praktyki przekształcania się instytucji społecznej massmedia w mechanizm przekazu decyzji rządu i wykorzystywania go jako narzędzia realizacji jego przestępczej polityki zewnętrznej.

Znaczenie praktyczne polega na tym, że uzyskane wyniki mogą być wykorzystane dla dalszych badań naukowych nad problematyką funkcjonowania mediów w warunkach współczesnych konfliktów zbrojnych i wojen.

Słowa kluczowe: media, władza, paternalizm, wojna hybrydowa, państwo-agresor.